

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 671.

CHICAGO, ILL., dne 22. julija (July 22nd), 1920.

LETO—VOL. XV.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone, Lawndale 2407

SOCIALIZEM, KOMUNIZEM ALI UTOPIJA.

Kaj je pravzaprav komunizem? Kakšna je razlika med komunizmom in socializmom? Zakaj so nekatere organizacije zavrgele socialistično ime in ga zamenjale s komunističnim?

Marsikdo si je že belil gravo s temi vprašanji, pa ni našel zadovoljivega odgovora, ker se je včasih zdelo, da je "komunizem" in "socializem" le dvoje izrazov za en pojem, za eno idejo, včasih pa zopet, da je med enim in drugim naukom razlika kakor noč in dan. Kaj je socializem, nam povedo njegova znanstvena dela; kaj naj smatramo za komunizem, bi nam mogli povedati le tisti, ki ga zastopajo, med katerimi je pa toliko neenakih, nasprotnih nazorov, da tudi na ta način ne dobimo pojasnila. Večkrat je kazalo, da je razlika med socialističnimi in komunističnimi strujami bivstveno taktična. Socialisti so se baje omehčali, postali so konservativni, začeli so delati kompromise, medtem ko so komunisti radikalni in revolucionarni. Tako razlaganje je prihajalo zlasti od komunistične strani, ki je videla le Scheidemannovo in Ljeningovo pot. Ali kakor ni mogoče prisposodljati Scheidemannu in frakciji, ki mu je sledila, vseh socialistov, kajti že v Nemčiji, kjer se je izleglo scheidemannovstvo in je na drugi strani vstalo spartakovstvo, vidimo močno, takozvano neodvisno socialno demokratično stranko, ki ni komunistična, pa vendar nikakor ne soglaša z desničarji, tako tudi ne moremo vseh komunistov spoznavati po Ljeningovih teorijah in po njegovi praksi. V Ameriki na primer se je komunistična stranka takoj ob svojem porodu razcepila v dve; v Evropi najdemo komuniste, ki absolutno in dosledno zmetavajo parlamentarizem, in komuniste, ki se udeležujejo volitev, komuniste, ki verujejo le v nasilno revolucijo, in komuniste, trdeče, da se mora proletarijat posluževati takih sredstev, ki vodijo do uspeha. Radikalizem in revolucionarnost sta besedi, ki sami ob sebi ne povesta dovolj in ju je mogoče razlagati na zelo različne načine, zato tudi še nikakor ne poznamo stranke, če pravi, da je radikalna in revolucionarna.

Tako smo torej vedno pred uganjko, kaj da je pravzaprav komunizem.

V tem položaju je, pač zanimivo vse, kar pravi najodličnejši zastopnik komunizma o komunističnih idejah. V kijeviski publikaciji "Trudovaja Nedjelja" je dne 19. aprila izšel Ljeningov

kratek članek, ki ga v angleškem prevodu objavlja newyorška "Soviet Russia", glasilo sovjetske vlade. Spis ima pač v glavnem namen opravičiti razne korake boljševikov, ki ne bi bili nikjer zelo popularni in so bolj podobni diktaturi nad proletariatom, kakor diktaturi proletariata, na primer industrijalne armade, prisilno delo i. t. d., ki pa so v Rusiji najbrže res neizogibni za rekonstrukcijo.

Ali poleg tega podaja članek kratko razlago komunističnega dela, kakor si ga zamišlja Ljening. In ta odstavek je v neizvestnosti pojmov o komunizmu zanimiv. Glasi se:

"Komunistično delo v strogem pomenu besede je prostovoljno delo bodoče družbe, ki se opravlja brez plače, ne kot določena dolžnost, ne zato, da se doseže pravica do deleža produkcije, in ne po trdnih pravilih. Prosto opravljano delo je, nevezano s pravili, brez obzira na odškodnino, brez misli na nagrado. Delo opravljano kot navada, je izvrševano za skupno blaginjo in s spoznanjem njega potrebe (ki postane tudi navada), zato, da se oskrbe potrebe družbe."

Ljening se smatra za socialista, dasi se njegova stranka imenuje komunistična. Ali socializem, ki se izraža v teh vrstah, je precej drugačen od onega, ki smo ga poznali. Na pa naprednejši od marksističnega, temveč je povratak v utopizem, katerega se je bil socializem rešil največ z Marxovim delom.

Ne vemo, kdaj misli Ljening, da se doseže cilj, o katerem govori; kmalu očitno tudi po njegovem mnenju ne, ker pravi sam malo dalje, da mora naša družba še zelo daleč korakati, predno se bo moglo uresničiti delo te vrste. In potem povdarja, da je treba začeti z malimi rečmi, če se hoče doseči uspeh v velikih. To pomeni, da ni njegova teorija praktično nevarna, tudi če je zgrešena, in zlasti, kar se tiče malih reči, se vjema njegova trditev popolna s tem, kar uče socialisti, prav tisti socialisti, ki jih smešijo komunisti zaradi takozvanega zanemarjanja revolucije. Ljening ne organizira komunistične družbe, ampak je pripravlja — seveda na svoj način, o katerem misli, da je najboljši za ruske razmere — in računa s tem, da bo treba dolge dobe, predno se uresničijo njegove ideje. S tem zavrača prav radikalce, ki kratko malo nočejo slišati o razvoju, o daljših pripravljalnih perio-

dah in o oziranju na razmere. Na drugi strani si pa zamišlja komunistično delo tako, da mora človek nehoče vprašati, kje je ostala Ljeninova znana realnost, ki je v kričečem navskrižju s temi idejami.

Nemara se porodi danes ali jutri nadčlovek, o katerem je filozofiral Nietzsche in o katerem piše Bernard Shaw. Ne pride nam na misel trditi, da je kaj kaj takega nemogoče. Kdor veruje v razvoj, bi bil nedosleden, če bi zanikal tako možnost. Toda o tem popolnejšem bitju ne vemo danes ničesar in zato tudi ne moremo ugibati, kako si bo znal urediti boljše razmere. Njegova družba, sredstva, s katerimi bo razpolagal, sposobnosti, s katerimi bo obvladaval prirodne sile — vse to nam je s sedmirimi pečati zapečateni knjiga. Na takih temeljih ne moremo graditi. Morda napravi iznajdbe, vsled katerih postane vse, kar smatramo danes za delo, postranska stvar. Nemara postane vsako težko, umazano ali drugače neprijetno delo nepotrebno. Ne moremo pa trditi, da bo tako, in zato ne smemo delati načrtov z neznamimi silami, ampak moramo vzeti človeka takega, kakor ga poznamo, pa preiskati, kako je z njim mogoče ustanoviti boljšo družbo in kakšna more biti. To je celo predpogoj, četudi morda ne edini, da se človek izpopolni in dvigne na višjo stopnjo.

S tega stalšča je pa Ljeninova slika komunističnega dela na vsak način utopična in se ne vjema socialističnimi pojmi o bodoči družbi.

Komunistično delo — pravi Ljenin ne bo določena dolžnost. Prostovoljno bo in se bo opravljalo brez plače. Lepe besede. Toda če se ne izpremeni človek popolnoma, ni razumeti, kako bo družbi zagotovljeno, da dobi vse, česar potrebuje. Delo, ki ni dolžnost, se lahko opravlja ali pa tudi ne opravlja. Odvisno je od proste volje posameznika, ali ta volja je zelo različna. Ljenin sicer misli, da se bodo vsi ljudje navadili spoznavati potrebo dela in da se bodo po tem ravnali. Toda to ni nič več, kakor njegovo mnenje, njegov up, ki se lahko izpolni, ki pa ostane lahko vedno tudi prazen up.

Tega dela ne bo človek opravljal zato, da dobi delež od produkcije. Ali — zakaj se producira, če ne zato, da dobi lakho vsak svoj delež? Človeku postane delo lahko navada, zaradi tega se pa ne odvadi želje po zadoščenju potreb. Solidarnost in altruizem se lahko razvijeta do veliko večje mere kakor sedaj in verjetno je, da se to zgodi, zlasti kadar spoznajo člani družbe, da so te lastnosti vsem koristne in da imajo od njih vsi več dobička, kakor od golega egoizma; ali da izginje s tem prav vsaka sebičnost, je neverteljno, ker bi bilo nevarno. Sebičnost ni absolutno grda lastnost, ampak postane grda še le tedaj, če se lahko pretirava, da zasluži vsak altruizem, da se nič ne ozira na bližnjega, da hoče človek biti sam sebi vse. Ali da hoče človek živeti je tudi sebično, pa vendar ni v tem nič podlega; in da hoče živeti bolje, kakor živi, ni

nič hudega, dokler noče doseči tega cilja zgolj na račun drugih.

Sebičnost ne moremo izključevati iz svojih socialnih računov, in če jo vzamemo v poštev, moramo imeti pred očmi tudi to, da so njene stopnje lahko zelo različne. Z njo utegne biti na eni strani spojena velika ljubezen do dela, na drugi pa odpor proti vsakemu delu, in če ne bo delo dolžnost, ima družba kaj malo garancije, da bo opravljeno. Taka dolžnost pa zahteva na vsak način plačo. Ali dobi delavec odškodnino v denarju ali na drug način, je vprašanje, ki ga lahko mirne duše prepustimo bodočnosti. Stvar ni nikakor tako važna, kakor se včasih dela. Toda odškodnino hoče delavec danes in nič nam ne kaže, da bi bil pripravljen prezirati koristni svojega dela. S kapitalističnim redom je nezadovoljen, ker ne dobi v njem dovolj plodov svojega dela, in če se bojuje za socializem, pričakuje, da bi imel v socialističnem redu boljše življenje, torej večji delež od produkcije.

Socialistično načelo je: Za enake dolžnosti enake pravice. Ni treba, da se čutijo dolžnosti tako trdo, kakor v kapitalistični družbi; ni treba nešteti biričev, priganjačev, paznikov i. t. d., da se zagotovi izpolnjevanje dolžnosti. Ali če je delo sredstvo za pridobivanje potrebščin in če hočejo člani družbe imeti pravico do uživanja produktov, kar so vedno hoteli, tedaj mora biti delo, s katerim se dosega ta pravica, dolžnost družabnih članov.

Ljenin pa pravi tudi, da se delo ne bo opravljalo po stalnih pravilih. Mogoče je, da ga ne razumemo prav. Ali tedaj je to njegova krivda, ker ne podaja natančnejšega tolmačenja. Tako, kakor so njegove besede napisane, izražajo nekaj nemogočega in s socialističnimi nazori se ne strinjajočega.

V sedanji družbi je produkcija nezadostno organizirana. Kapitalizem producira v prvi vrsti za profit. Socializem hoče to nadomestiti s produkcijo za potrebo. Jasno je kakor beli dan, da ne gre to brez organizacije, in sicer brez zelo temeljite organizacije, ki je sposobna dognati potrebo in urediti produkcijo po njej. To ja zahteva pravila. Brez njih imamo anarhijo, ki jo očitamo prav kapitalistični produkciji in ki jo hoče socializem odpraviti. Res so Ljeninove ideje v tem oziru zelo podobne anarhičnim, kajpada ne tistemu anarhizmu, katerega glavno orodje je bomba, ampak tistemu 'plemenitemu' anarhizmu, ki je v svojem bistvu skrajno individualističen, ki veruje v absolutno dobroto človeka in misli, da mora postati življenje rajsko, če ne bo nobene avtoritete, nobenih zakonov, ampak popolno brezvladje na vsem svetu.

Recimo, da bi res vsi ljudje opravljali delo iz čiste navade, iz plemenitega prepričanja, iz visokega idealizma; kakšen bi bil kljub temu rezultat, če ne bi bilo delo podvrženo pravilom? Ljudstvo potrebuje na primer čevljev. Toda med ljudmi, ki so vsi idealno pridni, ne pride niko-

Podkupljen molk.

mur na misel, da bi izdelaval čevlje, namesto tega nam pa napečejo kolačev in tort, da jih ne pojemo vse svoje življenje. Vzemimo obrat, v katerem mora biti delo nepretrgano, ker je sicer neuspešno in ker bi z ugašavanjem ognjev vsak dan ponavljali veliko škodo; desettisoč požrtvovalnih delavcev misli na to, da bi imela družba izgubo, če bi se zvečer prekinilo delo, in zato pridejo vsi zvečer, nikogar pa ni tam zjutraj. Kdo bi jim mogel kaj očitati? Saj ni pravil, ki bi uravnala delo tako, da bi bilo prav.

Obračajmo stvar, kakor hočemo, vedno prihajamo do spoznanja, da je zboljšanje pričakovati le od boljše organizacije, ki uvede toliko pravil, kolikor jih potrebuje. Tudi ta pravila se lahko radikalno razlikujejo od kapitalističnih, ali o delu brez pravil ni sanjati, dokler ne dosežemo tehničnega napredka, ki so ga doslej opisovali le utopični romani, v katerih pritisne človek na gumb, pa ima pogrnjeno mizo.

Ne odprave pravil, ampak boljših pravil je treba. Čim boljša bodo, tem več koristi bo od njih imela družba in vsled tega tudi posameznik. Pravila, ki uredijo delo tako, da so bo opravljalo vse, produciralo vse, kar je potrebno in odpravilo vse kaj je nepotrebno, zmanjšajo dolžnosti na najmanjšo mero in povečajo pravice na največjo. Kadar spoznajo člani družbe, da imajo od takih uredb vsi največjo korist, je verjetno da bodo z mnogim večjim veseljem opravljali delo in sledili pravilom, da torej tudi ne bo treba vsakovrstnih prisilnih sredstev. Verjetno je tudi, da bo sila tudi v ostalih družabnih razmerah obstajala čim dalje manj potrebna in da postane človek sam v takih razmerah boljši. Ali kolikor daleč more segati duševno oko, vidimo nujnost vzajemnosti, kateri je pripomoček organizacije neizogibno potreben. Anarhija tudi v najplemenitejšem smislu je ne more nadomestiti in nobenega družabnega razmerja si ne moremo zamisliti brez pravil, brez katerih bi bila tudi enakopravnost prazna fikcija.

Rusko poljska situacija dela angleškimi državniki velike preglavice. Celo grožnje angleškega delavstva, ki preti paralizirati deželo, če vlada ne vredi v kratkem zadeve v Irski, jim ne delajo takih skrbi, kakor situacija rusko poljske. Angleško delavstvo je sito vojne do grla, in vmešavanje angleške vlade v poljske pustolovščine je vznemirilo angleško ljudstvo do skrajnosti. Angleško delavstvo, ki vodi resno protivladno opozicijo, ve, da vodi Poljska imperialistično vojno, in je vsled tega mnenja, da če jo boljševiki naklestijo, naj drži poljski narod za odgovornost tiste, ki so ga zavedli v to pustolovščino.

Organizirano delavstvo v Angliji že zdavnaj ne zaupa vladi, najmanj pa zaupa vojnemu tajniku Winstonu Churchill, ki ga ima na sumu, da igra v diplomatičnih krogih dvojno vlogo in katerega operacije narod ne podpira, ampak jih direktno obsoja.

Ko je bila v kongresu predložena Esch-Cumminsova predloga, da se vrnejo železnice zopet privatnikom z garancijo profita, so železniške družbe objavile v vseh velikomestnih časopisih in mesečnih magazinih po deželi oglase, očitvidno z namenom, da pouče javnost o koristi tega zaključka, medtem ko je bil njihov pravi namen ta, da podkupijo časopisje pri kradnji, ali pa da o zadevi vsaj lepo molči.

Uspeh tega molka seveda ni izostal.

Od kar so bile železnice vrnjene v privatno oskrbo, je postajal prevozni obrat v deželi od dne do dne slabši, dokler ni prišlo blagostanje dežele do prestanka, in se nahajamo sedaj pred pretečo gospodarsko krizo. Železnice uničujejo industrijo. Brezposelnost pride in njena posledica bo lakota in pomanjkanje.

Ne enega trgovca ni, ne enega člana trgovskih zbornic ne dobite, ki ne bi bil poučen o teh napetih razmerah; tem ljudem je prav dobro znano, da ni bila dežela v vsi njeni zgodovini — izvzemši v času, ko je morala vlada skrbeti za transportacijo stvari, ki so bile v zvezi z vojno — v tako slabem transportnem stanju, kakor je danes.

Vzlic temu se o tem dejstvu molči in išče vzroke tam, kjer jih ni. Molčečnost je danes edina tovaršica tistih, ki ogrožajo industrialno blaginjo in ji pomagajo do še večje stagnacije.

Železnice so srčne žile, po katerih se pretaka narodova kri. Če te žile zastanejo, mora trgovina in industrija prenehati.

Razni železniški magnatje in oskrbniki iščejo od pomoči pri meddržavni komisiji, ne le, da jim dovoli povišanje cen za prevoz, temveč da prevzame železnice popolnoma v svoj režim. Ti oskrbniki izjavljajo popolno nezmožnost upravljanja železnice.

Washingtonska vlada je prišla do stališča, ki je v teku svojih dveh let potom dobrega in razumnega državnštva pokazalo demonstrativno, da bi se dalo vpeljati transportna sredstva dežele na tako višino popolnosti in uspeha, s katerim bi se ne mogla meriti nobena druga dežela na svetu. Založila je v železniški sistem in njegovo opremo ogromne svote. Začela je trenirati obje, ki je bilo vladi lojalno, da izvede dosledno svoj načrt. Toda vlada je imela v svoji sredi tudi trgovce, prijatelje privatnih interesov. In nekoga nesrečnega dne je bilo veliko zamišljeno delo, ki je bilo že v prav dobrem tiru, da se izvede, zaustavljeno po teh interesih, in potopljeno v infamiji.

S sprejetjem Esch-Cumminsove predloge, so bile železnice vrnjene v privatne roke gemblarjem, ki igrajo z narodnimi potrebščinami in narodnim blagostanjem. Ti gemblarji so si pripravili s propagando podkupljenega časopisja pot. In vzlic izšolanemu mnenju, ki je šlo za tem, da dobi vlada še dve leti časa za študiranje projekta, kako bi mogla na najboljši način zaščititi interese ljudstva, so triki, ki so jih gojili privatni interesi, uspeli.

Kongres je zlezal pod klop in se vdal interesom Wall streeta. Kongres je pustil vlado na cedilo. Ne-

kateri so vedoma igrali v roke Wall streetu, drugi so pa sledili ničvrednemu izdajalskemu vodstvu. Nobe-nemu teh ljudi ni zaupati, da bodo v stanju rešiti ve-like nujne naloge, ki pridejo pred bodoči kongres. V kongresu potrebujemo ljudi, ki se ne bodo ustrašili biča z Wall streeta, niti ne bodo padli na kolena pred omamljivimi obljubami, ki pridejo z Wall streeta.

Kapital, ki je investiran v železnicah, se ceni na \$20,600,000.000. Njegovi vrednostni papirji, vloge in bondi so cenjeni na trgu \$12,800,000.000. Železnice dolgujejo vladi svoto, ki bo z drugimi dodatki, ki še pridejo v poštev, znašala 10% vsega vloženega kapitala. Vlada lahko odkupi železnice, in če izda za njene vrednosti bonde, lahko plača njen kapital s prihrankom na obresti v 20-tih letih, ne da bi stalo davkoplačevalce en cent, in pri tem bi imelo ljudstvo svoje železnice v kratkem času.

To je bil načrt. Toda tak načrt ne zadovoljuje železniške magnate in oskrbnike. Oni zahtevajo 30% povišanja nad že itak visokimi cenami za prevoz. Ampak to še ni vse. Sedanja reorganizacija železnic in njihova pomanjkljiva postrežba napram publiki bo stala ljudstvo za zvišanje prevoznih cen milijardé dolarjev, enostavno zato, ker je železniški nered v do-stavljanju živil vzrok povišanju cen živilom.

Predno je postala Esch-Cumminsova predloga zakon, je vlada združila ves vozni sistem v enoten, naroden sistem, pod eno samo upravo. Esch-Cum-minsova predloga je razdelila ta sistem v sto posa-meznih delov, z ravno toliko množino uprav, ki ni-majo nobene enotne zveze ali harmonične uprave, ampak delujejo po starem, tekmovalnem in potrat-nem načinu.

Pod vladno kontrolo in upravo, se je uravnal prevoz narodne trgovine vedno po naravnih kanalih in potih, medtem ko se dela danes na umeten način, po sistemu križkražev, in na ta način je pot uspešni transportaciji ovirana od enega do drugega konea dežele.

Trdi se, da je dovolj železniških priprav; da je tukaj ravno toliko priprav, kakor jih je bilo za časa, ko so bile železnice pod upravo vlade. To je že res, ampak vzlic temu imamo danes le 50 odstotkov tiste uspešnosti v transportaciji, ko smo jo imeli v času vojne. Na tisoče in tisoče vagonov stoji neporab-ljenih, stoječih na progah in čakajočih, bodisi da se izpraznejo, ali pa da se čaka nanje, da pridejo na vr-sto za nalaganje robe.

Resnica je, da nimamo železniških eksekutiv; lju-di, ki bi dajali direktive. Pozicije, ki so jih imeli pre-je ljudje, ki poznajo v resnici promet, so sedaj v ro-kah takih ljudi, ki so solastniki bondov, ali pa so agentje gemblarjev z Wall streeta in so zainteresira-ni pred vsem v rast in padanje bondov. Tem ljudem je zelo malo mar, kakšna je transportacija dežele, ki pomeni, kako se razvija trgovina in kako rastejo ali padajo njen cene. Njihovo delo je prodaja bon-dov in igranje na borzi.

Največji zločin, ki je bil kedaj izvršen nad ame-riškimi narodom je bilo sprejetje Esch-Cumminsove

predloge, da se vrnejo železnice nazaj v privatne roke špekulantov.

Vlada je bila prisiljena vzeti železnice iz rok privatnih kapitalistov, ker so se izkazale v nujni na-rodovi potrebi za nezmožne v obratovanju; in da so postale železnice zmožne, je stalo vlado ogromnega denarja. Uvedla je narodno trgovino v njene narav-ne struge potom najkrajših prog; združila je urade; odstavila je nepotrebne uradnike in odpravila ekstra-vagantne plače. To je storila vzlic vsi opoziciji od strani starih železniških uprav.

Kot posledica desorganizovanih železnic potem, ko so prišle zopet nazaj v privatne roke, in vsled po-manjkljive regulacije in modrega vodstva, se je po-dražil premog od tedaj od \$2 do \$7 pri toni. In ko pri-de zopet mrzla burja in zima, bodo morali vsled tega otroci revnih trepetati mraza. Mlada generacija, starčki in starke bodo morali plačati v mnogih slu-čajih zastavnici na Wall streetu s svojo smrtjo.

To niso sanje, izrečene tjavendan. Pojdite k svo-jemu trgovcu za premog, pa se prepričajte sami.

* In molk kapitalističnega časopisja je mučen. Strinja se z Esch-Cumminsovo predlogo in s tistimi, ki so zanjo glasovali. Podkupljeni molk govori mnogo . . .

Civilizacija dvajsetega stoletja.

Iz sive megle davno minolih časov, o katerih nam govori le kamenje, ker molče ljudje, je člove-štvo po dolgih trnjevih potih, neštetokrat padajoče pod križem in vstajajoče z neumrljivo nado, tisoč-krat razočarano in varano, pobito in do smrti izra-njeno, a tisočkrat zopet pripravljeno za nov boj in novo delo, prišlo v ponosno dvajseto stoletje.

Stoingtisoč let je človeštvo živelo, preden je začelo šteti in beležiti svoja leta; le v zemljo se je za-pisala zgodovina onih dni in pod debelimi plastmi prsti in peska jo čitajo učenjaki strokovnjaki.

Ali dayno preden so poznavalci zapisavali do-godke narodov, mest in države za svoje vrstnike in potomce, je človeštvo živelo človeško življenje. Iz časov, predno je led pokril sedanjo srednjo Evropo na sto in sto metrov debelo, so izkopali izpod zemelj-ske skorje prve priče najstarejše človeške existen-če, kamna, komaj za spoznanje obita ob drugih ka-mnih, a vendar obdelana od bitij, ki so imela roke in jih znala rabiti.

Prve priče človeškega življenja na tem svetu, ki jih je shranila zemlja kakor v tajnem muzeju, so de-lovna sredstva, surova sicer, oznanjujoča neokret-nost onih bitij in njih veliko pomanjkanje, ali ven-dar tudi njegovo delo, v svojem najglobokejšem bivstvu že enako delu sedanjega človeka.

Bitje, ki se je vzravnalo na dveh nogah in opro-stilo prednji roki od tal, ki so jih bile privlačile de-tleč, je dobilo sposobnost, da se vzravna vse po-nosneje in dviga više in više — na vrhove, kjer ga ne dohiti noben drug stvor.

Človekova roka, razvita v dolgotrajnem proce-su iz nerodne živalske noge, je dobila sposobnost za

delo. To je odločilo vso nadaljnjo človeško usodo; to je človeka za vse čase ločilo od živali. Ta roka, ki je mogla pograbit kamen in ga zalučati od sebe, je utrla pot zgodovine njemu, njegovemu rodu, njegovi družbi.

Prvi človekov lučaj je pomenil delo, edino človeku usojeno delo s sredstvom, katero je našel izven sebe in katero je mogel prirediti, da mu je čim bolj služilo.

Tudi nižje živali delajo; ptič si znaša gnezdo, mravlja si gradi mravljišče, čebela zida čudovito pravilno satovje, slon prenaša s svojim močnim rilcem ogromna debla. Ali vsi delajo le s svojimi organi in njih delo ostaja tekom stoletij enako.

Človek pa projicira s pomočjo orodja svoj delovni organ; s palico, ki jo pograbi, podaljša svojo roko, s kamnom, ki ga stisne v pest, poveča moč udarca, s predmetom, ki ga vrže v daljavo, raztegne učinek svoje roke.

Odkar se je človek prvič pripognil in prijel kamen, da ga je porabil za orodje, je njegova duševna moč sodelovala s fizično. Razum je iskal načine uspešnejšega dela, telesna sila jih je izvrševala. Kakor se je njegova roka boljbolj prilagodila potrebam dela, tako so se možgani asimilirali potrebam mišljenja; roka je postala vzoren stroj, v glavi se je razvil čudovit aparat.

Sodelovanje duha in telesa je ustvarjalo vse primernejša in popolnejša delovna sredstva, in ta so omogočila vse plodonosnejše delo, vse ugodnejše učinke, vse bogatejše uspehe.

Z delom je človek ustanavljal svojo samostojnost in povečeval svojo neodvisnost od prirode. Letni časi so se izpreminjali in vreme z njimi; brez ljubezni do svojega sina je natura sipala dež in točo iz oblakov, palila s solnčnimi žarki in mrazila z ledom in snegom. Človek pa se je rešil iz njene sužnosti; napravil si je za zimo toplo obleko in odejo, za letno vročino pa si je izbral brlog, obrjen od pretoplega juga.

Povsod je zasledoval naturo in njeno delovanje; preiskaval je njene razgrnjene zaklade in zalezoval njene skrivnosti. Ogledaval je njen ogenj in izkušal njegove učinke, pa ji ga je ugrabil in si ga shranil, skrbno pazeč, da mu ne ugasne "večna" luč. Potem je proučeval njegov značaj in naučil se ga je sam delati.

Njegovo oko je izsledilo svetlo rudo; poizkušal je na to stran in na ono, pa je zamenjal kamnitno orodje z bakrenim, pa z bronovim in naposled z železnim. Vtíhotapil se je v tajno delavnico narave, pa ji je izvalil parno silo in elektriko. KomPLICIRAL je svoje orodje, sestavil je stroje, prave organizme, sposobne za najzapletenejša, postotterjena dela.

V višavo in v nižavo je uprl svoje poglede; s pomočjo dela je oborožil svoje oko in prisilil svetle zvezde, da se mu razodenejo, pa razkrije bitja, katerim je prašek ogromen koz sveta. Materijo je vjel, da mu mora v brušenem steklu pokazati svoje bivstvo, tudi če je v takih daljavah, da je ne doseže oko.

Svoje izkušnje, najdbe, odkritja in iz njih izviraajoče znanje, svoje misli in fantazije je položil v knjige, v ogromne biblioteke, da se potomci lahko

okoristijo s pridobitvami vseh prejšnjih rodov in da mladi nadaljujejo delo, kjer so morali prenehati stari.

Čudovita je bila pot človeštva skozi eone, in če se danes ogleda po svojem kraljestvu, po svojem svetu, ki ga je preuredil po svojih potrebah in po svoji volji, v stotisočletnih bojih s skopuško naravo in njenimi mogočnimi silami, če se ozre po deželah, po mestih in vaseh, ga lahko navda ponosno čuvstvo in radost mu lahko vzkipi v srečo.

Ta zemlja je bila nekdanj neprodren pragozd, poln nevarnosti in strahot; on ga je s svojim delom izsekal, napravil iz njegovih debel hiše in ladje, na njegovih tleh pa je posejal bujno pšenico, dišečo ajdo in sladek grah.

Ta zemlja je bila nekdanj puščava, on pa jo je namočil z umetnimi vodovodi in napravil na njej polja in travnike, gozde in logove.

Ta zemlja je bila nekdanj močvirje, on pa ga je izsušil in izpremenil v pester vrt, kjer mu rodi trta in sadje, kjer cveto lilije, rože in vijolice.

Ta zemlja je bila prebivališče levov in tigrov, strupenih kač in nevarnih aligatorjev. Človek jih je iztrebil, zazidal z belimi vasmí in velikimi mesti, prepredel s cestami in železnicami.

In on sam, nekdanj ubog, da bi se bil lahko smilil samemu sebu, nag in golorok, obdan od sovražnikov in izročén tisočerim nevarnostim, se je s pomočjo dela, trdega in razumnega, povzdignil nad vsa živa bitja, povzpél na tron te zemlje, razvil v človeka.

Mogočen je, bistroumen, učen; okretni so njegovi udje in gibčén njegov duh. S svojim delom je uresničil pravljico na zemlji, na kateri je nakupičil ogromna bogastva. S parno in električno silo prehiteva velikanske daljave, v zemljo se zarije kakor krt, po zraku leta kakor ptič. In tisoč lepot za dušo in telo je njegovih.

Taka je civilizacija v dvajsetem stoletju.

Druga stran medalje.

Neskončno visoko se je človek povzpél. Njegova kultura, njegova civilizacija se more še le tedaj prav oceniti, če se pogleda v nižine, iz katerih je prišel. In kdo ne bi razumel ponosa tega bitja, ki si je vse, kar ima, ustvarilo v brezprimerno trdem boju s sovražnimi silami, ki so nauj prežale iz vseh kotov?

Pa vendar prihajajo trenotki, ko je treba vprašati:

Je li ta ponos res opravičen? Popolnoma opravičen?

A če bi hotel biti "kralj sveta" brezpogojno odkritosrčen sam napram sebi, išoč le resnico, bi moral skloniti svojo glavo in priznati izprašujočemu glasu:

Vsa moja civilizacija je le apno, s katerim je pobeljena biša; vsa kultura je le krinka, ki zakriva moj pravi obraz. V velikanskem razvoju človeške tehnike, ob čudovitem napredku njegovega znanja, njegovega zunanjega življenja, njegove umetnosti, njegove sposobnosti je ostal njegov značaj barbaričen in živalstvo mu je do današnjega dne zapisalo neizbrisne sledove.

V milijonskih množicah si je stal nasproti skozi pet let na bojiščih Evrope, Azije in Afrike ter rušil mesta, teptal rodovitna polja in uničeval delo stoletij.

Civilizacija dvajsetega stoletja!

Človek je otel nravi ljubosumno skrite tajnosti. Prodiral je do njih s cepinom in lopato z daljnogledom in mikroskopom in s svojim čistim, izurjenim, zrelim razumom. Naučil se je sestavljati narurne prvine v umetne sestavine; v velikanske daljave zna metati svinee in jeklo ogromne teže; daljave je skrajšal s pomočjo pare, elektrike in vsakovrstnih motorjev, ki jih prehitujejo jadrneje kakor brzonoga srna. Po morju zna plavati in voziti po njem železne leviatane; pod morsko gladino mu plovejo ladje; in po zraku zna letati, kakor je tisoč in tisoč let brezuspešno hrepenel.

A čemu služijo vse te zmage njegovega dela in razuma nad naravo?

Da bi si olajšal in olepšal življenje — to je bila njegova želja, njegov cilj. Zato je pobral kamen z zemlje, ki mu je pomagal streti sicer nedostopni oreh in se ubraniti medveda. Zato si je iz roga napravil nož, iz veje sulico. Zato je obračal vsako svojo izkušnjo na vse strani, dokler ni iz nje iztlačil novega spoznanja in nove pridobitve. Zato je ukrotil divje živali. Zato je oplenil vsa kraljestva prirode. Zato je ključoval ekvatorni vročini in severnemu ledu. Zato je dejal kakor nobeno drugo bitje na svetu ne.

In kaj je dosegel!

Uspehi njegovega dela, najimenoitnejše iznajdbe, najpomembnejši izumi služijo uničevanju in umoru. Čudovita eksplozivna sredstva razdejavajo železnice in skladišča, mostove in tunele; najpopolnejši motorji vozijo topove proti sovražniku; čez dolge kilometre nosijo havbice in puške smrt in pogubo; iz zraka padajo bombe v mesta in vasi; na milione vrednosti in tisoč ljudskih življenj pogrezne mala mina v trenutku na dno morja.

Znanstveno se izvršuje umor množic; znanstveno se ugonablja blagostanje generacij.

Tako se je godilo skozi dobo zadnje svetovne vojne — in se še godi.

Taka je civilizacija dvajsetega stoletja.

Robert L. Pratt, podpredsednik Standard Oil Co., je v svojem govoru pred člani trgovskega kluba v Billingsu, Montana, med drugim dejal tudi sledeče: "Finančni New York je popolnoma zadovoljen s Hardingom in Coolidgem. Veletrgovski in industrijski interesi so siti zmešnjav in sprememb zakonov," in dodal, da se bo finančni položaj dežele izboljšal po volitvah. Prorokoval je, da bodo pri prihodnjih volitvah zmagali republikanci, kar bo po njegovem mnenju za deželo velik blagoslov. Velikemu številu ljudi, večini ljudi je zelo težko dopovedati, da so kandidatje republikanske in drugih meščanskih strank postavljeni od kapitalističnih interesov. Sedaj je ta fakt javno potrdil tudi podpredsednik mogočne Standard Oil Co., pa ljudje še vseeno ne bodo verjeli . . .

Eugen Victor Debs.

Na odru finske dvorane v New Yorku, kjer je obdržavala socialistična stranka svojo konvencijo in je na njej nominirala E. V. Debsa in Seymour Stedmana predsedniškim in podpredsedniškim kandidatom za leta 1920, je stala velika slika v oljnatih barvah — slika E. V. Debsa, ki se nahaja v ječi v Atlanta, Georgia.

Moški in ženske, ki so prišli na konvencijo, so prinesli s seboj rože in jih položili pred sliko, ki je postavljala tega nenavadnega moža — simbol ameriškega zavednega proletariata v boju za osvoboditev človeka izpod meznega suženjstva.

Že pred konvencijo so si bile skoraj vse socialistične frakcije edine, da je E. V. Debs dovolj jak značaj za vse — tudi še tako radikalne delavske struje v Ameriki, a ob enem vendar čvrsto stoječ na stališču politične akcije, ki je potrebna v vsakdanjih bojih proletarijata. Zato ga je socialistična stranka ponovno izbrala soglasno in z velikim navdušenjem svojim predsedniškim kandidatom.

Kdo je E. V. Debs, in zakaj je najbolj obsovan in najbolj priljubljen človek v Ameriki?

Eugen Victor Debs, prva oseba, ki je bila petič nominirana predsedniškim kandidatom v Zedinjenih državah na socialističnem tiketu, in prvi človek ki je bil nonminiran kot jetnik, je duša socialističnega gibanja v Ameriki, in je bil kot tak skozi dvajset let — od kar se je ustanovila socialistična stranka v Ameriki. Pravzaprav je bil on eden njenih prvih ustanoviteljev.

E. V. Debs je bil rojen v mestecu Terre Haute v Indiani 5. novembra 1855. Njegov oče Jean Daniel Debs je prišel v Ameriko v svojih mladih letih iz Colmarja, Alzacija, tedanje francoske pokrajine; njegova mati je bila Margareta Metterich. V družini je bilo 10 otrok in boj za obstanek ob takem številu otrok ni bil lahak ne za stariše niti za otroke.

Leta 1870, ko je bil Debs 14 let star, je moral zapustiti šolo in oditi na delo v tamkajšnjo železniško popravljalnico. Po tej službi je potem nastopil službo kurjača na železnici, ki je sedaj spojena s pennsylvansko črto. To službo je opravljal več let. Pozneje je nastopil v domačem mestu v neki prodajalni za živila službo klerka.

Predno je nastopil Debs dvajseto leto, je organiziral postojanko kurjačev na železnici (27. februarja 1875.), in od takrat pa do danes ima vedno karto te unije. Poleg tega je pomagal organizirati tudi unijo premikačev na železnici, železniških sprednikov, telegrafistov in drugih unij, ki spadajo v področje železniškega osebja.

Leta 1878, ko je bil 22 let star, je bil na konvenciji svoje unije izvoljen urednikom "Firemen's Magazine". Dve leti pozneje je bil izvoljen povrh še tajnikom in blagajnikom unije.

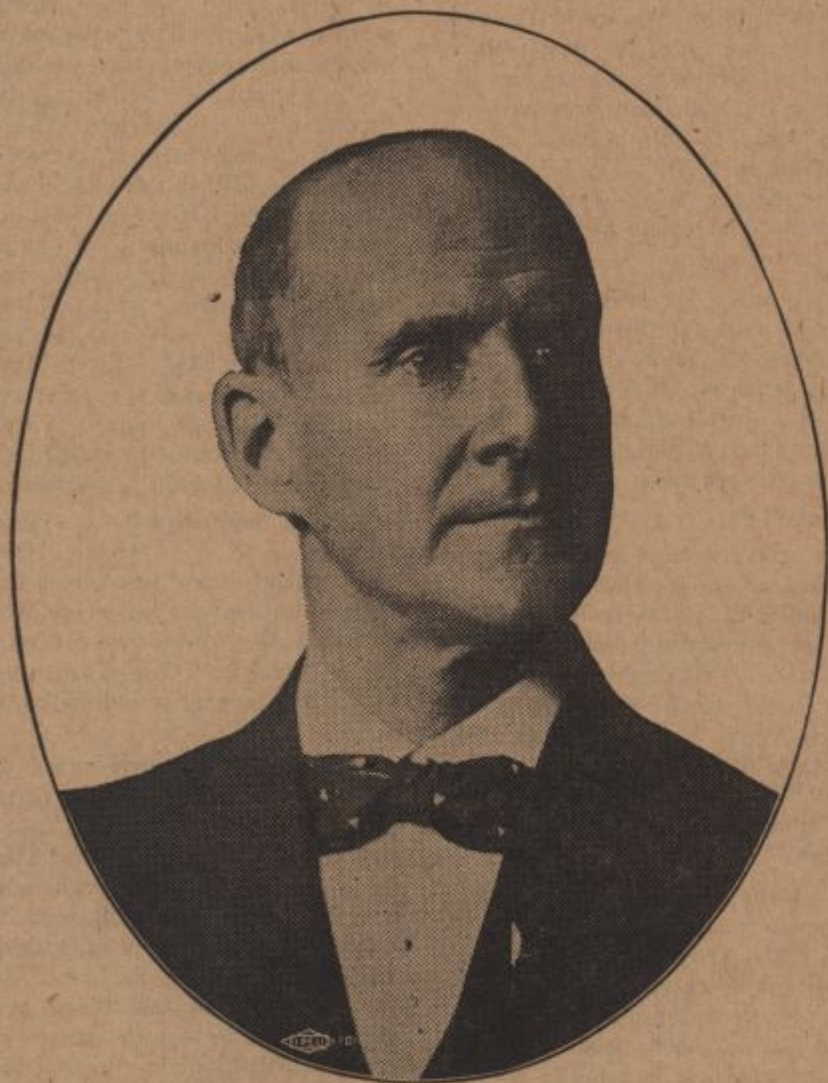
Kmalu za tem je imel Debs svoj prvi politični govor. Pristopil je bil k nekemu lokalnemu društvu, ki je imelo na dnevnem redu debate, in karkoli je bilo odločeno v temu društvu, je imelo prak-

tične posledice na vse javno življenje daleč na okoli. Debs sam pripoveduje v svojih spisih, kako se je razvil v govornika. Nihče — pravi Debs — ni mogel govoriti prepričevalno, če je zagovarjal nekaj slabega. Poleg vdeleževanja debat je Debs kaj rad čital knjige, in čital je vse, kar mu je prišlo pod roke.

Na ta način je postal Debs v domačih krogih kmalu vpoštovan, in ko je nastopil prvič kot politični govornik za demokratično stranko, je bilo to

je bil neumoren. Svoje delo je ljubil tako močno, kakor je ljubil svoje tovariše železničarje. Na koncu vsakega pota se je vrnil v svoje rojstno mesto k svoji materi, in pozneje k svoji ženi.

Leta 1892 je bil zapustil svojo unijo in je organiziral American Railway Union. Predno pa je zapustil to organizacijo, jo je postavil finančno na noge. Takrat je imel \$4000 letne plače in njegovi tovariši v uniji so ga prosili, naj ostane pri njih. Ponužali so mu plačo, kakršno bi si bil sam določil.

EVGEN VICTOR DEBS.

za Terre Haute nekaj izrednega. Toda kandidacijo v kongres, ki mu je bila večkrat na razpolago, je vedno odklanjal. Služil je dve leti kot član državne legislature in en termin je bil izvoljen za mestnega klerka. Prvič in drugič je bil izvoljen na demokratičnem tiketu. V legislature je bil izvoljen največ radi agitacije njegovega nasprotnika, ki je na vseh potih hvalil, kako dober in blag človek je Debs.

Od tedaj pa do leta 1893 je Debs prepotoval vso deželo in je organiziral železničarje. Pri temu delu

in povrh da mu plačajo še potovanje v Evropo ter enoletno plačo kot nagrado. Toda Debs se ni dal pregovoriti. Videl je vizijo ene velike unije, ki mu je bila pri sreči, in to je organiziral v Ulichovi dvorani na Clark Streetu v Chicagi. Kot tajnik te unije je dobival \$75 na mesec.

Kmalu nato je vodil proti železniški družbi Great Northern, ki ji je načeloval pokojni "Jim" Hill, uspešen štrajk, ki je potisnil lastnike železnic popolnoma k steni.

Na to je prišel štrajk v Pullmanu, s svojimi od kapitalistov povzročenimi nasilji in provokacijami, kakor tudi posredovanjem zveznega vojaštva, ki ga bila poslala na lice mesta tedanja demokratična uprava pod Grover Clevelandom, proti protestu illinoiškega gubernerja Altgelta. Kmalu nato so bile zažgane kare in mnogo ljudi je bilo napadenih in pobitih. Za tem je sledila proti Debsu in ostalim voditeljem štrajka sodnajska obravnava radi konspiracije. Ta obravnava se je bila zaključila tako, da je zbolel en član porote, ki še do danes ni okrev. Vse je šlo gladko in je izgledalo, da bo Debs oproščen, dokler nista sodnika Woods in Grosseup izdala po Taftu izposlovene sodnajske prepovedi, ki je vzela štrajkarjem vse državljanske pravice. Toda voditelji štrajka so to sodnjsko prepoved enostavno prezrli, radi česar so bili odgnani v ječo. Debsa so poslali v Woodstock, Ill., kjer je sedel šest mesecev. Predno je odšel v ječo, je dejal svojim tovarišem: "Ne odstopite od svojih načel, naj pride karkoli."

Ko je Debs prestal kazen, ga je čakalo na železniški postaji v Chicagi nad 150,000 unijskih delavcev in drugega ljudstva, da ga pozdravijo. To je bilo leta 1894. Med temi pozdravitelji je bil tudi Seymour Stedman, ki si je bil takrat ustvaril med demokrati že lepo karijero, pa jim je pokazal hrbet, ko je ukazala demokratična uprava poslati v Chicagi vojaštvo, da uniči štrajk.

L. 1896 se je bila prizadevala populistična stranka, da nominira Debsa na svoji kandidatski listini. Leta 1897 je bila razpuščena American Railway Unija in mesto nje se je organizirala social-demokratična stranka v Ameriki. Prihodnje leto je bila v Ulichovi dvorani na Clark streetu zopet konvencija, na kateri so bili odslovljeni iz social demokratične stranke vsi protipolitični utopistični in komunistični elementi, in stem je bila ustanovljena social-demokratična stranka. Pri tem delu je šel na roke Debsu zlasti sodrug Stedman.

Od tedaj sta bila Debs in Stedman vedno na delu za socialistično stvar v Ameriki. Debs je bil strankin kandidat l. 1900, 1904, 1908 in 1912. Pri vsakih nastopnih volitvah so se strankni glasovi zelo pomnožili. S svojimi navdušenimi govori je znal Debs pridobiti mase, da so začele misliti. In čim starejši je postajal, tim bolj se je mladila njegova gorečnost in bojevitost za stvar, ki jo je spoznal za pravo.

V Chicagi je imel zadnji teden odbor 48ih v hotelu Morrison svojo konvencijo. Člani tega odbora se nazivljejo "individualni intelektualci" in so se nameravali združiti v Chicagi z Labor Party. Toda da združitve ni prišla, ker ima Labor party — kakor pravijo člani teh 48tih — preradikalen program. Njihova individualna intelektualnost je tako velika, da jim je vsak program za kolektivno lastništvo vseh produktivnih in distributivnih sredstev, nesprejemljiv. Škoda, da je umrl Tedy Roosevelt.

Mikita Juhimovič Šapoval:

Ukrajina in Slovani.

(Nadaljevanje.)

Glavni cilj nam je osvoboditev našega delavskega ljudstva in bratsko zблиžanje z delovnim ljudstvom vseh narodov. Nam je bližji in bolj simpatičen nemški delavni Michel, kakor ruski zaslužnjevalec grof Bobrinskij ali kateri koli njemu podobni "Slovan". Blizu nam je tudi ruski kajžar Ivan, češki Honza in drugi. Do vseh Slovanov imamo simpatije, ki so zaslužnjeni, izkoriščani, zadržavani v duševni temi, in pripravljani smo jim dati vse nemške "marke", če bi nam jih Nemci kaj dali. Kot socialisti delimo Slovane na dva dela: Na gospodarje in na sužnje, na izkoriščevalce in izkoriščane. Če so naši zatiralci slovanofili in nas hočejo zaslužniti, se bomo bojevali z njimi. In to ne bo tako težko, zakaj slovanofilski ekspropriatorji so v manjšini in njih prehodno gospodstvo se vzdržuje z nevednostjo in nezavednostjo delavne večine. Na strani te delavne večine stojimo in zato imamo-resnično pravico imenovati se slovanofile, če ne bi bila ta beseda omadeževana od gospodov ekspropriatorjev. Kot socialisti sanjamo o federaciji, toda ne z ruskimi veleposestniki, ne s poljsko žlahto in s češkimi kapitalisti, temveč z delavskimi Slovani in neslovani.

In ta federacija bo uresničena, v to trdno verujemo in za to se bojujemo. Do te federacije pride prostovoljno ukrajinski kmet in delavec. In v njej bo imel zavarovane vse svoje interese in pravice. Toda kateri dostojni človek bi hotel govoriti o federaciji s Kolčakom? O njej more govoriti le slovanofil, ki hrepeni po cenemem dobičku, po špekulaciji in imperializmu.

Čim se Slovani osvobodijo iz kremljev Kolčakov, Kramařev, Paderevskih in drugih, bodo Ukrajinci prvi, ki predložijo federacijo kot resnični Slovani. Doležljivi ni bilo primerne dobe za izražanje tega razpoloženja, zakaj delavni Slovani molče in trpe pod neznošnim bremenom svojih lastnih gospodarjev, trgujočih, izkoriščajočih in špekulativnih Slovanov. In nihče nas ne prisili, da bi bili slovanofili v specifičnem politično-kapitalističnem smislu, zakaj ukrajinski narod se ne bojuje zaman in dokonča svoj boj zmagovito; in štiridesetmilijonski ukrajinski narod postane za vedno slovanofilski, čim prežene slovanško ljudstvo svoje izkoriščevalce in zatiralce. Evrope informirajo o Ukrajini ruski črnosotniki in njih slovanski agenti dokazujejo potrebo zatiranja ukrajinskega naroda, ne morejo pa dokazati prednosti sužnosti pred svobodo.

Ukrajinski socialisti kot voditelji svojega naroda izjavljamo, da more le socializem dati temelj slovanskemu bratstvu in zato se mora uresničiti načelo nacionalne politike socializma: Vsak narod, tudi najmanjši ima pravico samoodločevanja in organizacije svoje države in kulture, zakaj pot k bratstvu vseh narodov in k federalizaciji se more doseči le v svobodi, s posredovanjem narodne kulture individualno-

ati narodov. Če ne ustvari narod svoje kulture in individualnosti, čemu stopati z njim v federacijo? Za federalizacijo je potreben objekt naroda, ne pa veleposestnikov in kapitalistov. Če kliče ruska buržvazija v Ukrajini po zedinjeni Rusiji, je to prav tako, kakor če bi Angleži v Indiji trdili, da hočejo Indi ostati pod angleškim gospodstvom, ali pa Nemci v Pragi govorili o hrepenenju češkega ljudstva po "bratski zvezi" z nemškimi generali.

Enostavno smešno je.

IV.

In vendar smo slovanofili.

Svetovna vojna je bila posledica velikih in usodepolnih sporov, ki so se razvili pod zapadnoevropskim kapitalizmom in njegovo ideologijo, prisvajajočo si ime evropske kulture. Seveda, pojem kulture je preveč kompliciran in globok, da bi se mogel definirati z eno besedo, toda ne motimo se, če pravimo, da je sočasna kultura izraz sočasne družabne oblike, katere pogoj je kapitalizem in privatna lastnina.

V razkošen cvet se je razvil kapitalizem na tleh, ki so jih preorale velike revolucije koncem 18. in v prvi polovici 19. stoletja. Zapadnoevropski narodi so šli takrat skozi očiščevalni ogenj revolucij, ki so porazile fevdalizem in njegove oblike. Revolucije so pomagale razširiti ideje, ki so se bile nabrale v Evropi v dobi enciklopedizma in prvih velikih odkritij vede, oproščene od srednjeveških nazorov. Kako burno je tedaj živelo ljudstvo, v kakšne višave je koprnel ljudski duh!

Z uničenjem fevdalizma je bil osvobojen nov razred za ustvaritev gospodstva — buržvazija. Devetnajsto stoletje je bila doba njene vlade in njene kulture — individualizma in privatne lastnine. V tej dobi je buržvazija nagromadila neizmerno bogastvo, preživela sladke občutke vladanja in vlekla korist iz odkritij in iznajdb vede. In sedaj kaže ta buržvazija zobe in trdno drži vlado in gospodstvo, katerega se hoče polastiti nov kandidat — okradeni delavski razred, ki je ustvaril neizmerna bogastva in se zaveda svojega zgodovinskega poklica.

Na mesto buržvazne ideologije, imperializma in nacionalnega poviševanja prinaša delavski razred ljudstvu svoje bogate temeljne misli: Socializacijo svetovnega gospodarstva, spoznanje skupnih razdednih interesov in mednarodno solidarnost delavskih razredov. Ideja zveze vseh narodov, federacije enakovrednih narodov, velika Internacionala je glavna ideja delavskih razredov. Računa se z vsakim delnim zblizanjem narodov in zato se smatra zveza slovanskih narodov za član v dolgi vrsti narodnih zblizanj. In če je imelo ljudstvo vedno kje svoj vir svetovnih idej, središče stvarjajoče iniciative in vodstva, ga mora imeti in ga bo imela tudi naša doba. Človeštvo pozna že nekoliko takih središč: Veliki Babilon, potem stara Grška in Rim, naposled zapadno Evropo. Iz teh središč so se tekom dolgih vekov širile velike misli o višjih oblikah življenja, so se bliščali zgledi stvarjajočih, poživljajočih idej. Pri tem je vsako tako središče izgubljalo svoj moralno-kulturni in materialno-življenski pomen. Nekje od spodaj je rasla

nova sila, so se porajale nove, boljše ideje in vlekla ljudstvo za seboj. Nekdanji centrum je propadel in ljudje so naposled celo pozabili, kje da je bil, dokler ga niso tekom časa pri izkopavanju zopet našli. Kaj je sedaj asirsko-babilonska doba? Le po vrtovih Semiramide jo poznamo. Kaj je stari Egipt? O njem govore piramide. O klasični Grški nam pripoveduje velika umetnost in filozofija. O Rimu njegov ubožni sistem državljanske pravice in privatne lastnine, na katere temeljih se je razvila vsa kultura naslednikov Rima — evropskih barbarov. In kaj je ustvarila zapadna Evropa, dedinja Rima? Občudovanja vredno znanost, literaturo, filozofijo, tehnične znanosti in državništvo. Organizacijo svetovnega gospodarstva, ki jo je večinoma izdelal imperijalzem buržvazije. In sedaj smo priče nenavadnega prizora: Zapadna Evropa je organizirala kolosalno produkcijo, promete trge, združila ta aparat, in izmuznil se ji je iz rok, ker ga ne more obvladati s svojimi idejami privatno-pravnih razmerij. Ko stoji svet že pred ciljem gospodarskega, kulturnega in političnega zedinjenja, se vrti buržvazija v tesnem krogu svojih privatno-pravnih in gospodstva željnih idej, katerih vlade ne more pretrpeti sedanja ljudska generacija; delavski razred je stvarnik svetovnega bogastva in se ne da razlastiti, pa tudi ne dovoli, da bi bili na krmilu novega življenja ljudje s privatno-lastninskimi idejami.

(Dalje prihodnjič.)

Konvencija Delavske stranke in Odbora Osemindesetih.

Dne 10. julija so začele zborovati v Chicagi dve konvenciji in več manjših konferenc nekaterih drugih političnih frakcij, katerih glavni namen je bil, da se združijo v eno novo "tretjo" ali "četrt" narodno politično stranko v Ameriki. Konvenciji, ki ste vzbujale javno pozornost, sta bili Delavske stranke in "Odbora 48-tih".

Združenje, ki je bilo zamišljeno, bi se imelo izvršiti od strani treh elementov: industrijalnega delavstva v mestih, farmerjev in "individualnih intelektualcev" iz srednjih slojev, ki so postali s starimi političnimi strankami nezadovoljni.

Industrialno delavstvo je bilo zastopano v Labor Party, in o njenem programu smo svoječasno poročali v "Proletarcu"; farmerji so bili zastopani indirektno po sekciji "Non Partisan Lige", ki si je utrdila svoje politično in gospodarsko stališče v Severni Dakoti, in "individualni intelektualci" so bili zastopani po "odboru 48tih." Poleg teh treh glavnih struj so bili še elementi, ki se nazivljejo za "Single taxarje", "liberalce", "konstitucionalce" in "American Partv".

Program Labor Party in program farmerjev se v bistvu, kar se tiče izvršitve zahtev, ne razlikujeta. Oba programa sta v načelu kolektivnega značaja.

Z "individualnimi intelektualci", "konstitucionalci", "single taxarji", "liberalci" in drugimi frakcijami, ki so se porajale z vsakim dnem, odkar se je začelo zborovanje, je bilo drugače. Te struje ni-

so imele nobenega enotnega programa. Njihove zahteve niso temeljile na odpravi privatnega lastništva vseh temeljnih industrij, z nadomestitvijo kolektivnega lastništva in demokratične kontrole, ampak je vsaka skupina zagovarjala na svoj način le nekakšne reforme, ki sta jih republikanska in demokratična stranka na svojih konvencijah ignorirale. Bili so nekakšni politični protestanti. Med svoje pristaše štejejo "dobre" ljudi, ki so mnenja, da je vse življenje odvisno le od dobre volje posameznika, in kot "jaki" individualci, se ne morejo zamisliti v kakšne razredne interese — in logično tudi ne v kakšen razreden boj — proti kateremu razglašajo svoje obsodbe. Pred seboj vidijo le ameriški narod kot celoto, ki je prišel vsled vojnih razmer in prilik, ki so se nudile posameznikom in vladni birokraciji, ob vso ustavno svobodo. Da vrnejo deželi ustavne pravice in svobodo, ki je zajamčena po ustavi, so se odločili, da se organizirajo v samostojne skupine, in kot take iščejo stikov z naprednimi elementi, ki naj porazijo v jeseni pri volitvah obe stari stranki. To je bil namen, da so prišle iz svojih konvencij korporativno na konvencijo Labor Party in so predložili načrt za združenje. Toda kot "individualisti" niso mogli drugače, kakor da zagovarjajo za predsedniškega kandidata "jakega individualista", in da vsled tega Labor Party odstopi od svojega programa, ki je bil po njihovem mnenju neizvršljiv in preradikalčen. Za kandidata svojemu nekollektivističnemu 'programu' so odbrali senatorja La Folletta iz Wisconsinu.

Toda Labor Party, ki se je med tem časom že združila s farmerji, ni hotela o popuščanju ničesar slišati, in tako se je prizadevanje odbora 48-tih, da se združi z Labor Party, razblinilo. Kolektivisti so zmagali in izvolili svojim kandidatom nekega Cristensena iz Salt Lake City, Utah, med tem ko so šle vse druge frakcije domov brez kandidatov in brez programov. Edina frakcija, ki je postavila svojega kandidata je bila stranka "Single taxarjev".

Zanimivo je, da je dobil pri prvem glasovanju za predsedniškega kandidata pri Farmer-Labor Party — kakor se Labor Party nazivlje sedaj — sodrug Debs 68 glasov.

Poizkušnje, da so razni ameriški elementi, ki hočejo kaj šteti v političnem življenju Amerike, začeli misliti na združitev z namenom, da vržejo reakcijo, ki je vzdignila v Ameriki svojo glavo bolj kakor kdaj poprej, so znamenja, da so razmere v deželi akutne, in da je vse tisto, kar so trdili socialisti že zdavnaj, resnično. Želeti je le, da pridejo tiste frakcije, ki so se deloma že združile s Farmer-Labor Party ali se hočejo še pridružiti, do popolnega prepričanja, da je treba odpraviti gnjili družabni sistem iz temelja in ga nadomestiti s socialističnim. To bo pokazala vsekakor bližnja bodočnost. In ko bodo ti elementi tako daleč, potem smemo upati, da se tudi socialistična stranka ne bo obotavljala pridružiti se konfederaciji take obsežne politične delavske organizacije v Ameriki. Dokler se ti znaki ne pokažejo stabilnim, velja počakati pa slediti delu v socialistični stranki sami.

* * *

Po končanih konvencijah republičanske in demokratske stranke se je v liberalnih krogih pričelo agitirati za "tretjo" stranko, v kateri naj bi se strnili vsi elementi, ki niso zadovoljni s politiko prej omenjenih strank.

Tretja stranka je pravzaprav socialistična stranka, toda ker ni buržvazna, je samoumevno, da se je ne uvrščava med stranke, ki kontrolirajo ameriško politiko. "Tretja" stranka, kakršno je zamišljal W. R. Hearst in na drugi strani "Committee of 48", bi zbrala okoli sebe elemente, ki se ne strinjajo z demokrati in republikanci, ki pa tudi niso tako radikalni, da bi se pridružili socialistični stranki. Različne struje, ki so imele namen strniti se v eno veliko "tretjo" stranko, so pričele s svojimi konvencijami in konferencami dne 9. julija. Skupno število frakcij, ki so prišle pri tem v poštev, je bilo osem, med njimi delavska stranka, nestranskarska liga (farmerji), Committee of 48, Hearstova konstitucionalna stranka iz New Yorka in druge manjše struje. Do nekakega združenja teh frakcij je prišlo, ki pa je trajalo le malo časa. Delavska stranka je sprejela program, ki ni ugajal pristašem odbora 48 in drugim liberalnim strujam, pač pa so se delavski stanki pridružili farmerji s svojo nestranskarsko ligo in pa nekateri pristaši prej omenjenega odbora. Nova stranka si je dala ime Farmer-Labor Party (farmarska-delavska stranka).

Seje so bile burne, kar je razumljivo pri zborovanju velikega števila ljudi s tako različnimi nazori. Delegatje delavske stranke so bili za program, ki so ga delegatje nekaterih drugih struj označili za preveč socialističnega. Ta program je bil sprejet z veliko večino in frakcije manjšine, ki se s sprejetim programom niso strinjale, so odšle iz konvencije delavske stranke in delujejo za ustanovitev še ene "tretje" stranke, ki se bo baje imenovala liberalna stranka. Farmerjska delavska stranka je nominirali svojim predsedniškim kandidatom Parley P. Christensena iz Salt Lake City, Utah, za podpredsedniškega kandidata pa Max Hayesa iz Clevelanda, O. Vršila sta se dva glasovanja. Pri prvem je dobil D. F. Malone 166 glasov, Christensen 121, E. V. Debs 68, Henry Ford iz Detroitu 12, Lynn Frazier 9 in Louis F. Post 1 glas. Glavni tajnik socialistične stranke je izrazil željo, naj bi predlagatelj Debsa umaknil nominacijo, kar je pa predlagatelj odklonil; Debsovo nominacijo je pa predlagatelj odklonil pri drugem glasovanju in tako so storili tudi drugi in kot kandidata sta ostala le še Malone in Christensen.

V krajih, kjer ima delavska stranka, oziroma nestranskarska liga že svoje organizacije, bo postavila kandidate v vse važnejše urade. V nekaterih državah so nominacije že izvršene. Letošnji volilni boj bo vsekakor zanimiv.

Zedinjene države so priznale s sovjetsko Rusijo trgovino, toda le pod pogoji, da ne prevzame v nobene odgovornosti za to. To priznaje odpira brezdvomno pot do vseh drugih priznanj med tema dvema deželama, kar se tiče trgovine, čeprav nekateri listi naglašajo, da je to za sedaj vse.

ETBIN KRISTAN:

ANTON GRABIČ.

(Nadaljevanje.)

Grabič se je poveselil. Dobil je dovoljenje brez težav. Agent je pokimal z glavo, ko mu je razložil svojo željo, češ da za njegov ugled res ni prav primerno, če ga vidijo ljudje kakor natovorjenega osla. Hrvat mu ni bil sumljiv, in tako je šlo vse gladko. Grabič se je odpeljal z vlakom, Hrvat se ni vrnil v barako, nihče pa ni vedel, kam je izginil. Grabiču je pogosto stopal pred oči kakor slika v sanjah in včasih mu je bilo, kakor da sliši njegov glas. Svoje vloge pri njegovem odhodu ni cenil visoko, vendar pa mu je bila nekoliko v tolažbo, kadar ga je jela na čuden način mučiti zavest, da bi ta tovariš preklinjal njegovo delo, če bi ga poznal.

Takih trenutkov je bilo od dne do dne manj. Grabič se je hitro vživel v svojo novo vlogo. Poizvedel je za slovenske, hrvaške, nemške in slovaške naselbine, v katerih so delavci "neunjski". V nekaterih ni imel sreče. Čim je začel govoriti o dobrem delu, ga je kdo sumljivo pogledal in vprašal, ali je v kraju stavka. Tupatam so bili delavci neorganizirani, ali le zato, ker je bila družba, kateri so služili premočna in je ovirala ustanovitev društva. Ljudje so pa po takih krajih le čakali na priliko, da stopijo sami v boj za "organizacijo". Podrugod so bili v tem oziru brezbrizni in so le vpraševali, ali je plača kaj boljša. Brzjavil je agentu v Hattonville in ta je prišel za njim, pobral delavce, ki so se bili zglasili, razun nekaterih, ki so se medtem skesali, in jih odpeljal s sabo. Grabič je pa šel v New York, opremljen z navodili svojega trebušastega "bossa". Od uspeha v tem mestu je bilo največ odvisno. Tukaj je bilo treba čakati na parnike iz Evrope in nabirati ljudi takoj pri izkrcavanju, dokler je bilo upati, da še niso "okuženi", da ne poznajo razmer, da imajo občutek izgubljenosti, ki obide mnogo priseljencev, in da se smatrajo kakor odrešene, če jim kdo hitro ponudi delo.

Treba je bilo vaje, a Grabič si je je kmalu pridobil. Kakor da se je zbudil v njem dotlej neznan talent, je govoril o težavah, ki jih ima naseljenec, kadar išče delo, o nevarnosti, da pade novinec sleparjem v roke, o tovarnah in rudnikih, ki odpuščajo delavce, o velikanskem podjetju v glasovitem Hattonville in o koristih, ki jih ponuja delavcem on, ker so njegovi rojaki. To je pravil tudi Nemcem, za Slovake, s katerimi se je le bolj za silo sporazumel, je pa poklical slovansko vzajemnost na pomoč.

Dosegel je uspeh. Med delavci, ki so tekom določenega tedna prišli v Hattonville, jih je bil on nabral več kakor polovico.

S tem se je pričelo Grabičevo novo življenje. Zdelo se mu je, kakor da diha drugačen zrak.

Dobiček njegovega opravka je bil tako velik, da je lahko vložil nekaj denarja v banko. To je bilo kakor prvi korak na poti k bogastvu. Na misel mu je prišla hišica, ki jo je bil videl na poti v Hattonville. Ali sedaj se mu je to zdelo malenkostno. Zopet je gledal nebotične stavbe v New Yorku: z "busom" se je vozil po peti aveniji; neke nedelje je videl pred veliko cerkvijo dolgo vrsto ponosnih avtomobilov, s katerimi bi se skromni "fordi" smeli primerjati kakor vrabec s payom. Koliko jih je bilo med njimi, ki se tako vozijo klanjat Bogu, da so pričeli z enako skromno svoto, kakršno si je on prihranil, ali pa še z manjšo, pa so sedaj... ej, kaj so pravzaprav? Lepo se je voziti v limuzini, lepo živeti v palači, toda to ne more biti vse. Da, nekaj drugega je. Gospodarji so; kralje industrije jih imenujejo. Ta je kralj olja, oni kralj jekla, nekateri kraljujejo v raznih strokah ob enem. Če si človek domisli sijaj in veličanstvo pravega kraljestva, bi dejal, da je to smešno. Škrat in krona, pa — rujav premog! Ali nihče se ne smeje in kdor bi se hotel, mu zamrje smehljaj na ustnicah. Katerikoli teh novodobnih vladarjev bi si lahko dal narediti škrlatne obleke in če bi tak prišel v gledališko ložo, se ne bi nihče smejal. Moč imajo, in nič manjša ni od kraljevske; cesarji ukazujejo armadam vojakov, oni armadam delavcev in vsakovrstnih uslužbencev. Car lahko dovoli, da zgrade šolo, ustanove znanstven zavod, napravijo umetniško zbirko. Industrijski magnat podpiše ček, in uredi se velika knjižnica, podpiše drugega, in ekspedicija odide na severni tečaj. Po šolah uče učitelji, kakor mislijo, da bo njemu prav; v parlamente gredo njegovi mandatarji, na sodiščih sodijo njegovi sodniki. Kje je na zemlji večja moč?

V starem kraljestvu je moral človek biti rojen na dvoru, da je mogel sestiti na prestol. Nihče ni mogel tekmovali. Nova pota so se odprla in kdor zna hoditi po njih, pride na tron. Fantič je prodajal vžigalice ali časopise po ulicah; v moških letih je zagospodoval nad kralji, večjimi od mnogih držav, nad množicami, številnejšimi od prebivalstva kneževine. In kako zagospodoval! Kako absolutno, kako neovirano!

Kdor zna hoditi po teh potih... Grabič je začel ocenjevati samega sebe. Zakaj bi bilo njemu nedosežno, kar so dosegli drugi? Prišel je v deželo neveden in samega sebe je zaničeval. Bili so pač tudi trenutki, ko se je smatral za modrega. Sedaj vsaj ve, da je bila vsa tista modrost piškava. Mnogo se je naučil v tem kratkem času, vsak dan se mu bolj odpirajo oči, nemara se mu razpečati tudi še skrivnostna znanost, kako se doseže bogastvo in moč. Če je kakšna znanost te vrste in če ni naposled vsa skrivnost le v sreči, v naključju, v kapricah čudne sile, ki se igra z ljudmi...

Včasih je imel Grabič sam s seboj dvogovore — na primer:

— Koliko so vredna taka vprašenja in čemu zapravljaš čas z njimi? Drugim se delala preglavice, ki so bili bolj poklicani, pa jih niso rešili. Sam veš, da jih ne rešiš nikdar. Nič drugega ne bi bilo treba, kot še priznati, da si e tem ke oviraš delo, pa bi bil lahko ozdravljen . . .

— Delo ni vse na svetu.

— Obogatel bi rad. Kako naj se to zgodi, če ne boš delal?

— Obogatel bi rad. Bilo bi lepo. Pa vendar tudi bogastvo ni vse. Človek živi, pa bi rad vedel, zakaj da živi in kaj pomeni vse to življenje. Ali more biti na svetu človek, ki bi mu bilo vseeno?

— Gotovo. Tisti, ki so kaj dosegli, se gotovo niso ukvarjali s takimi nepotrebnimi zadržki. Živel so, ker so bili na svetu. Zakaj? — Vedeli so, da so na svetu, in to jim je zadostovalo. Pametni so bili. — Čemu so na svetu? Nihče jim ni znal povedati tega, pa so si sami določili namen. To je bilo bolje, kakor da bi bili skušali reševati rebuse, katerih ni rešil nihče.

— Da, da, da! Nihče jih ni rešil, nemara jih nihče ne reši. Nemara. Nemara. Toda kaj pomaga vse to? Vprašanja so tukaj, napadejo te in ne otreseš se jih. Naj je čas z njimi zapravljen, naj je kaj pridobljeno, če jim žrtvuješ ure — modri Grabič in neumni Grabič sta brezmočna, kadar se oglasijo. Tam, odkoder prihajajo, mora biti neka moč, s katero so ni vojskovati. Kdor bi jo spoznal, bi bil večji od najbogatejšega dolarskega magnata.

Včasih je tak prepir nenadoma utihnil in zopet je bilo, kakor da niso možgami razpolovljeni. "Vse to prihaja od samotarstva. Če bi imel kakšno družbo, bi dala mislim drugih snovi in druge smeri."

(Dalje prihodnjič.)

UTRINKI.

V Chicagi se že nekaj dni vrši obravnava proti nekaterim vodilnim članom bivše komunistične delavske stranke; med njimi zavzema najvažnejše mesto milijonar William Bross Lloyd, ki je bil preje član socialistične stranke, v kateri se je pozneje pridružil "levičarjem" v akciji za pridobitev kontrole v stranki. Akcija se ni posrečila in posledica je bila ustvaritev komunistične delavske stranke, ki jo je pomagal graditi tudi W. B. Lloyd.

On in drugi obtoženci so obdolženi zločina, da so širili propagando za strmoglavljenje vlade s pomočjo revolucije. Izbiranje porotnikov je vzelo zelo dolgo časa.

V Proletarcu smo že večkrat svarili pred ultraradikalno propagando, ker je vedno sumljiva, instigirana po provokatorjih, ki so agentje vlade in drugih klik, ki imajo namen ovirati delavsko gibanje. Tudi ta slučaj dokazuje, da bo glavna priča obtožiteljev proti komunistom neki Harry J. Wilson, ki je kot komunist razvijal svojo aktivnost po zapadu. Na zapadu so ustanovili radikaleci "vojaški, mornarski

in delavski sovjet" in v to organizacijo je pristopil tudi Wilson, ki si je vsled svoje radikalne delavnosti kmalu pridobil zaupanje voditeljev in postal duša organizacije. Prihajal je na seje ultraradikalnih elementov, pomagal pri agitaciji in bil je 100% revolucionar. Toda medtem je zbiral ves obtežilni material proti svojim revolucionarnim tovarišem, justičnemu departamentu in županu Ole Hansenu v Seattlu pa je izdajal njihove načrte. Takih slučajev je že mnogo iz zadnjih časov, toda naši radikaleci se še ne bodo izpametovali in bodo še nadalje igrali v roke provokatorjem in špionaži. Ne rečemo, da so vsi provokatorji in špijoni. Ni treba, da bi bili vsi. Ampak s svojo taktiko igrajo v roko špijonaži in provokaciji, legislaturam in kongresu pa dajejo povode za sklepanje drastičnih zakonov, ki zadevajo vse delavsko gibanje.

Direktna in indirektna pogajanja med Anglijo in sovjetsko Rusijo se nadaljujejo, toda do kake definitivne pogodbe še ni prišlo. Angleški reakcionarji so postali v parlamentu zelo živahni in zahtevajo od Lloyd Georga, naj prekine vsa pogajanja z rusko vlado in rajši misli, kako bo rešil Poljsko pred porazom.

Pred kratkim je prišel v London Santerri Nuorteva, tajnik L. Martensa, ki je oficijelen zastopnik ruske sovjetske vlade v Združenih državah. Namen Nuortevega prihoda v Anglijo je bil konferirati s Krasinom, ki se je tisti čas tudi nahajal v Londonu. Imel je ruski diplomatski potni list, ki mu ga je napravil Martens in angleške oblasti so ga pustile, da se izkrea. Sedaj pa so podale izjavo, da se je to zgodilo pomotoma in so sklenile, da mora biti Nuorteva deportiran. Na drugi strani pa se pripravlja na odhod v London nova ruska komisija, ki ji bo načeloval Maxim Litvinov, da nadaljuje s pogajanjmi za obnovitev trgovskih zvez med Rusijo in zunanjim svetom.

Sile, ki hočejo vzdržati obstoječi kaotični položaj, so na delu, da preprečijo sporazum, ki bi vsaj nekoliko približal Evropo in ostali svet normalnejšemu tiru.

Od časa, od kar je Debs v ječi, je bilo pomiloščenih že več zločincev, ki so oropali ljudstvo z odiranjem in špekulacijami za milijone dolarjev. Debs ni ukradel ničesar, ampak je izražal le svoje mnenje pred drugimi ljudmi, kar ni bilo po volji tistih, ki so na krmilu. Vojna z Nemčiji je že davno končana. Debs pa je še vedno v ječi. Gospodje so najbrž pozabili, da je ječa najboljši agitator za pridobivanje glasov Debsu, ki je socialističen kandidat za predsednika republike.

"V zadevi proletarske diktature igrate vlogo dve stranki. Če poveš svojemu nasprotniku, da mu boš odvzel, ko prideš na površje, vse politične pravice, tedaj bo odločil, da je sedaj na površju on, pa si bo prizadeval, da bo vporabil vsa sredstva, da ostane na površju še vnaprej. Stranka, ki zagovarja tako stališče, ubije sama sebe, in je na ta način odpravljena s površja.

Kakorkoli je že buržvazna demokracija navidezna in iluzorična, dovoli vsaj v normalnih časih civilizirane metode z debatiranjem, in tako dolgo, dokler moremo rabiti politično moč, bi bila za nas sramota, če bi se posluževali druge moči." — James O'Neal.

Kakor hitro so prišle železnice zopet v privatno posest, so se njihovi oskrbniki takoj oglasili pri meddržavni komisiji za dovoljenje, da smejo povišati cene prevozu. Svota, ki znaša za ta povišanja nad že sedanji visokimi cenami, ni nič manj kot \$1.200.000.000 (eno milijardo dve sto milijonov dolarjev) samo za prevoz prtljage. Dokler pride ta pomnožitev do konsumentov, pravi načelnik železnic Heines, se bo ta svota povečala na \$6.000.000.000 (šest milijard dolarjev) na leto. S povišanjem cen prevozu, mislijo železniški magnatje podkriti deficit, ki je nastal vsled vodenih delnic. — Železnice spadajo ljudstvu!

Nikakor se ne zanašajte, da bodo vaše delo storili drugi. Socialistična agitacija je vaše delo, nabiranje naročnikov za "Proletarca" je vaše delo. Socialisti imajo na vseh konceh in krajih mnogo dela. To delo je vaše, in če ga ne opravite, ne bo opravljeno.

Kate O'Hare je obiskala pred kratkem sodruka E. V. Debsa v ječi, in pri tej priliki ga je med drugimi pogovorom vprašala, če ima kakšno posebno sporočilo. "Povej sodrugom," je dejal Debs, "da sem zdrav, in da je moj duh finejši, kakor kedaj poprej. Ti veš, kaj je v mojem sreću. Tvoj glas je glas tistih, ki ga nimajo..."

Poljska prosi boljševike za mir. Boljševiki — tako se glase poročila, so poslali Lloyd Georgu pogoje za mir, ki se glase:

1. Poljska naj odstopi od vseh zahtev za Vilno, Minsk, Grodno, Cholm in Polesijo.
2. Poljska ima izročiti Rusiji gotov vojni material in razorožiti mora svojo armado, izvzemši milico.
3. Poljska mora plačati Rusiji gotovo vojno odškodnino, in sicer z gotovimi izdelki strojev in s soljo.
4. V teku enega leta mora Poljska predložiti svojemu ljudstvu v odločitev zadevo ustroja notranjega sovjetnega sistema.
5. Rusij imora dovoliti, da rabi v Poljski svojo rezervno armado za pet let.
6. Za garancijo poravnania vojne odškodnine, pade produkcija premoga in soli pod rusko sovjetsko kontrolo.

Kaj bo iz tega premirja, se seveda še ne ve. Lloyd George, ki se je mudil v Spa, in do katerega se je obrnila Poljska s prošnjo za intervencijo, je baje izjavil, da se morajo boljševiki na poljskem ozemlju ustaviti in se s Poljaki pogajati, sicer da bodo Poljski pomagali zavezniki. Druga poročila pa pravijo, da Anglija ne more več pomagati Poljski,

ker je med sovjetsko in londonsko vlado sporazum, da boljševiki ne bodo prodirali več proti Perziji, in da bodo prenehali tudi s svojo propagando v Indiji. Izgleda, da ne razumejo "šahovih potez" le v Londonu, ampak tudi v Moskvi.

V glavnih in številnih industrijah v Angliji se ceni skupna produkcija na \$1.685.795.000, in ameriška produkcija v enako obsežnih industrijah na \$4.561.300.000. Vzrok, da je ameriška produkcija mnogo večja od one v Angliji, je v tem, ker se šteje v Angliji na vsakega delavca 19, 185 konjskih sil, v Ameriki pa 58,326 konjskih sil. Produkcija na delavca v Angliji se računa \$27,540, v Ameriki pa \$58.395 na leto. Ameriški delavci producira torej več kakor trikrat toliko, kakor angleški delavec. — Ali so zato ameriški delavci bogatejši od onih v Angliji? To ni težko izračunati.

"Mi bomo zmagali potom socialistične stranke," je dejal pred kratkem sodrug E. V. Debs, ko ga je obiskala Kate O'Hara v ječi v Atlanti.

Mi nimamo ničesar proti, da celo želeli bi, da se socialistična stranka in "Labor Party" enkrat združite, kakor so združene delavske stranke v angleški Labor party, — toda za danes nam je socialistična stranka **edina** stranka, ki je vredna moralne in gmotne podpore vsega razredno zavednega ameriškega proletariata. Debs ima prav!

Zanimiva je vest, ki jo prinaša belogradska 'Republika,' v kateri opisuje žalosten položaj v Makedoniji in stari Srbiji. V zemlji je zavladal strah in nesigurnost. Roparske čete napadajo potnike, plenijo po vaseh in "plačkajo" neovirano. Žendarmerijska se prav nič ne briga za to, kaj se godi po deželi. Vlada se niti ne gane, da bi varovala potnike in kmete. Nasprotno, sedanja vlada, v kateri sede klerikaleci in liberalci, je v veliki meri kriva, da je rop na dnevnem redu, kajti namesto da bi porabila svojo žendarmerijsko tam, kjer bi bilo treba, jo pošilja v mesta, da razbija glave štrajkarjem in študentom, ki protestirajo proti krivičnim odlokom vlade.

Tovorni promet na ameriških železnicah je popolnoma desorganiziran. V vseh industrijskih središčih in pristanih je naloženega cele gore blaga, in železnice ga niso v stanju sproti odvažati. Železniški kaos pa postaja celo od dne do dne večji. V mnogih krajih premogovniki ne obratujejo, ker primanjkuje železniških voz. Tovarne odpuščajo delavce, ker ne morejo dobiti surovin. Banke odpuščajo kredite in za vzrok navajajo nestabilnost industrije vsled prometne krize.

Kongres je na svojem zadnjem zasedanju vrnil železnice v upravo železniškim magnatom, ki so gospodarji tega za vse ljudstvo tako važnega prometnega sredstva. Vseprek se je očitalo vladi nesposobnost za upravljanje železnic in delovalo se je na to da se železnice čim prej vrnejo privatnim lastnikom, ki so edino sposobni, po nazorih teorije privatnega lastništva, zopet vpostavili železnice na

normalo. Železniški magnatje so spisali zakon za povrnitev uprave železnic lastnikom in ga po svojih lakajih v kongresu predložili v sprejem. Ampak ne samo to. Sprejet je bil tudi dodatek, da vlada Združenih Držav garantira pet in pol odstotkov "profita", ki se plača iz zvezine blagajne, za dobo šest mesecev, to je od oktobra 1. 1919 do maja 1920. Lastniki imajo za to dobo zasiguran dobiček, ki ga plača ljudstvo in ne samo dobiček, ampak, kaos, ki vlada na železnicah, povzroča ogromno izgubo in tudi to mora plačati ljudstvo. Ravno to dobo pa so izrabili lastniki železnic za boj proti železničarjem, kajti vse eventuelne izgube plača vlada in povrh še masten dobiček. V veljavi so sicer zakoni, ki prepovedujejo stavke na železnicah, toda nezadovoljni železničarji so s stavko vseeno pričeli in delo so pustili kot posamezniki, da so se po možnosti ognili persekucijam oblasti. Ta stavka v mnogih krajih še vedno traja in nanjo vale vso krivdo za prometni nered.

Edino uspešno zdravilo za ozdravljenje teh razmer bi bila nacionalizacija železnic z najširo demokratično upravo. V zadnjem kongresnem zasedanju je bil sicer predložen Plumbov načrt za upravljanje in kontrolo nad železnicami od strani železniškega delavstva, vlade in lastnikov, ki pa je bil seveda zavržen. O tem načrtu smo svoječasno že poročali v Proletarcu. Za tem načrtom so stale v prvi vrsti strokovne organizacije železničarjev in pristaši poddržavljenja železnic. Vsak razumen človek ve, da se od sedanje večine v kongresu ne more pričakovati, da bi sprejemala zakone, ki bi ogrožovali privatno lastnino kapitalistov. Na zadnji konvenciji A. F. of L. je bila sprejeta zahteva, proti opoziciji Gompersa in njegovih pristašev, za poddržavljenje železnic z demokratično kontrolo uprave. Ampak ta zahteva ne bo imela nobene praktične vrednosti toliko časa, dokler ne bo omenjena organizacija opustila koketiranje z republičansko in demokratično stranko in se pridružila delu za socialistični program v socialističnih vrstah.

Ali kaj storiš za širjenje Proletarca med tvoje tovariše? Ali si že mislil na ustanovitev socialističnega kluba v kraju, kjer živiš? Ker praviš, da si socialist, pokaži to tudi z dejanji.

Boji med delavstvom niso nič hudega. Treba bi bilo le razumeti, da ne smejo ti boji, s katerimi se bistrijo pojmi, cepiti fronte proti skupnemu nasprotniku. Delavski razred je tako številen, da bi le največji utopist mogel pričakovati povsem enake misli vseh njegovih članov v vseh rečeh. Saj tudi delavski možgani niso vsi enako modelirani. Ali če hoče proletariat čakati na stranko, v kateri ne bo absolutno nobenih različnih misli, je ne doživi nikdar, ker je nemogoča. Imejte svoje nazore, zagovarjajte jih, bojujte se zanje, ali ne sramujte se jih izpremeniti. Če spoznate, da ste se motili. Predvsem pa ne pozabite, da še nismo zmagali in da drži kapitalizem še večino pestojank na svetu.

Glasovi iz našega gibanja.

V Lawrence, Pa., se je ustanovil slovenski socialistični klub s šestnajstimi člani. Tajnik kluba je sodrug John Terčelj, ki poroča, da bo klub najagilnejše razvil svoje delovanje in pridobil v bližnji bodočnosti precej novih članov. Poslal je tudi šest naročnin za "Proletarca".

Za Johnstown, Pa., je prevzel zastopstvo za Proletarca John Miklich, 494 Ohio St., Johnstown, Pa. Našim somišljenikom priporočamo, da mu gredo na roko pri agitacijskem delu.

Tajništvo slov. socialističnega kluba št. 27, JSZ., v Clevelandu je prevzel sodrug Anton Grden, 1172 Addison Road. Dosedanji tajnik je bil sodrug Andrew Bogatay, ki je uspešno vodil tajništvo skozi kritično dobo zadnjih let. V bodoče naj se vsa korespondenca za klub št. 27 naslavlja na naslov Antona Grdena.

Kampanja za nabiranje prispevkov v kampanjski fond za predsedniške volitve uspešno napreduje. Ljudstvo je pričelo razumevati, da so uspehi kampanje socialistične stranke v veliki meri odvisni od gmotnih sredstev. Baš radi tega, ker imajo meščanske stranke na razpolago milijone dolarjev za svojo agitacijo imajo še tako velik vpliv na mase volilcev. To maso lahko dosežemo tudi mi s svojim časopisjem, cirkularji, govorniki itd., če zavedno delavstvo priskoči na pomoč v dovolj veliki meri s prispevki v kampanjski fond za predsedniške volitve. Naše delo mora biti tudi v volilni kampanji v prvi vrsti izobrazovalno. Meščanske stranke prirejajo parade z različnimi rompompomi; godbe, raglje, rene itd., je njihovo sredstvo za obračanje pozornosti volilcev nase. Za nas je potrebno, da apeliramo na ljudski razum in ga pridobimo za socializem.

Kadar greš na sejo socialističnega kluba, ne pozabi privedi s seboj kakega svojega znanca, da ž njim pomnožiš članstvo organizacije. "Od kamna do kamna palača . . ."

KOLEDAR 1921.

Za prihodnje leto bomo zopet izdali Ameriški družinski koledar. Naši koledarji so se slovenski publiki v Ameriki zelo priljubili in najdejo vsako leto več odjemalcev. Ako želi kak socialistični klub, pevski ali dramatični zbor, imeti v koledarju svojo sliko, naj nam jo pošlje. Čas za pošiljanje traja do 15. septembra. Stroške za klišej plača prizadeta organizacija.

Na tiste zastopnike, ki bi bili pripravljeni nabirati oglase za koledar, apeliramo, naj pišejo upravnistvu za potrebna pojasnila in listine. Oglasi so potrebni, da se nam pomaga z njimi plačati vsaj nekoliko stroškov z izdajo koledarja, ki bodo vsled draginje papirja letos zelo visoki.

AGITAJSKI FOND J. S. Z.

V. izkaz.

Cleveland, O.: Po \$2: N. Bambich; po \$1: F. Kunstelj, P. Modic, J. P. Mrhar; po 50c: J. Kerže, J. Vičič, Fany Plahtar, R. Božeglav, A. Modic; po 25c: J. Telban, F. Lavrich, J. Jerina, J. Žnidaršič. — \$8.50.

Izkaz dne 30. junija\$124.50
V tem izkazu 8.50

Skupaj do 15. julija\$133.00
Tajništvo J. S. Z.

**FOND PREDSEDNIŠKE KAMPANJE
J. S. Z. 1920.**

I. izkaz.

Jenny Lind, Ark.: Jugosl. soc. klub št. 83 \$15; J. Lovrin \$3.10; po \$1: J. Belle, F. Teropčič, C. Bailey, F. Stancer, F. Jesenšek, J. Kosmatin, J. Deeroo, A. W. Poodlas, J. S. Henson, F. Grile, Wells Clark Co. J. Pohe, L. Sapotnik, J. Bombač, F. Rumpy, J. Sadar, M. Bokal; po \$2: Frank Gorene; po 75c: F. Planaček; po 50c: A. Ocepek, A. Opeka, E. Caloo, A. Grile, M. Čož, A. Logay, A. Pike, J. Smerjut, L. Kolenc, A. Kolbe, F. Škrebjanja, J. Krefel, R. Miskulin, Mary Petchauer, Christina Kircher; po 35c: F. Dolar; po 30c: A. Logay; po 25c: F. Kline, J. Machevnik, Rosa Vodivšek, J. Ocepek, J. Eržen, J. Machevnik, T. Terček, J. Kamensšek, A. Ravnikar, F. Stermetz, Mrs. Stermetz, F. Planoshek, F. Círar, J. Mohar, A. Logay, Mary Vozel; po 15c: V. Eržen, F. Vodnik; po 10c: A. Bobnich, J. Bervar. — \$50.00.

Library, Pa.: Društvo Roza Luxemburg št. 336 SNPJ. \$5; po \$1: C. Ocepek, J. Rupnik, M. Turkaj, P. Ciek, P. Posega, P. Burkela, A. Posega; po 50c: F. Stermlan, N. Triller, F. Puš, J. Slapnik, J. Dolenc, J. Železnik; po 25c: J. Dernovšek, A. Kovič, L. Porenta, S. Stermlan, — \$16.00.

Gray, Pa.: Člani dr. Nanos, št. 310 SNPJ. po 25c: J. Granda st., J. Granda ml., L. Granda, J. Sečinšek, L. Mauračič, Č. Tamšek, A. Jeler, A. Pašner, J. Žeker. — \$2.25.

Huntington, Ark.: Člani dr. SNPJ. po \$1: K. Petrich, F. Zajc, J. Majnarič, M. Povec, M. Pucelj, G. Medved, J. Petrich, F. Zupančič, F. Kozjak, J. Hankuzan, F. Smrekar, B. Zupančič; po 50c: M. Podobnik, L. Novak, J. Valentin; po 25c: F. Petrich, A. Medved, F. Termav. — \$14.25.

Ely, Minn.: Nabral J. Teran; po \$2: J. Teran; po \$1: J. Mavec, Št. Veretik; po 50c: F. A. Vider, F. Martinjak, M. Rakar, M. Grahek M. Černovitz, L. Kosorak, L. Ravnikar, F. Sajovitz, J. Skubitz, F. Povhe, J. Pishler; po 25c: Neimenovan, A. Černivec, L. Govže. — \$10.25.

Conemaugh, Johnstown, Pa.: Po \$2: A. Mele; po \$1: L. Krašna, A. Čuk, F. Berdon F. Mikulič, I. Kapler, F. Kraje, J. Lovko, J. Gabrenja, L. Štritof, A. Koren, J. Koss; po 50c: M. Breznikar, F. Breznikar, J. Gal, M. Zalar, M. Krofina, Miha Krofina, J. Miklič, F. Kapler, A. Semič, A. Zupančič; po

75c: M. Vadnal; po 25c: N. N., A. Urbas, A. Pugar, F. Jager, G. Raspotnik, F. Čuček, J. Zupan, J. Rogelj, J. Rovanišek, M. Princ; po 15c: M. Krašovec. — \$21.40.

Baltic, Mich.: I. Cotič \$2.

Ely, Minn.: Društvo 1. Maj št. 268 SNPJ. — \$10.00.

Chicago, Ill.: — Članice dr. Nada št. 102 SNPJ. \$1.05.

Avella, Pa.: Po \$1: W. Dreneman, D. Feltrin, J. Sokac, A. Furlan, F. Smodič, J. Debelak, Mart. Obed; po 50c: J. Bratkovski, F. Saine, J. Robnik, J. Kulik, F. Peternel, M. Borensky, J. Tomažin, Mary Obed; po 25c: A. Borensky, S. Dolinar, T. Svetlič, V. Nevish. — \$12.00.

Ralphton, Pa.: Po \$1: F. Dakšek, F. Kumerday, P. Vinovič, F. Stražišar, J. Pečik, G. Kristell, Ch. Kotzman; po 50c: L. Cerko, J. Zalar, M. Korošetz, G. Peršikar, M. Pirtz, M. Žibert, J. Divjak, J. Omerza, F. Bizjak. — \$11.50.

Bear Creek, Mont.: Društvo Slov. Sinovi št. 112 SNPJ. — \$3.00.

Skidmore, Kans.: Po \$1: J. Zakrajšek, M. Kocjan, L. Sapar, A. Padar, F. Čemažar; po 50c: L. Saba, J. Knafele, J. Sheme, E. Padar, Jossie Čemažar; po 35c: J. Gregorčič; po 25c: Justina Čemažar. — \$8.10.

Skupaj do 15. julija — \$161.80.

Tajništvo JSZ.

CENIK KNJIG,

ki jih ima v zalogi Proletarec:

Razširite svoje znanje! Poučite se o socialnih vprašanjih. Razvedrite si duha! Naročite sledeče knjige in brošure.

Ethin Kristan: "V novo deželo"30
Ethin Kristan: "Svetovna vojna in odgovornost socializma"80
"Katoliška cerkev in socializem"30
"Pogled v novi svet"15
"Kdo uničuje proizvajanje v malem"20
Socialistična knjižnica (dva zvezka) in naša bogastva10
"Zadružna prodajalna ali konsum"10
"O konsumnih društvih"10
Upton Sinclair: "The Profits of Religion" (v angleščini) vezano v platno	1.50
David Karsner: "Debs, His Life and Letters" (v angleščini)	1.60
"Don Correa", roman, spisal G. Keller, poslovenil dr. J. Glonar30
"Za staro pravdo," spisal Fran. Erjavec60
Ameriški družinski koledar 191950
Ameriški družinski koledar 192065

Naročilom priložite money order, poštno znamke ali gotovino. Poštšina je že všteta v teh cenah. Naročila naslovite na

PROLETAREC,

3639 W. 26th St.,

Chicago, Ill.

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1906.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.

Sedež: Johnstown, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

- Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
 Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113, West Newton, Pa.
 Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 634 Main St., Johnstown, Pa.
 1. Pom. tajnik: FRANK PAVLOVČIČ, 634 Main St., Johnstown, Pa.
 2. Pom. taj. ANDREJ VIDRICH, R. F. D. box 4, Johnstown, Pa.
 Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6502 St. Clair Ave., Cleveland, O.
 Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27, Bridgeport, O.

NADZORNI ODBOR:

- Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVASNIK, 5315 Butler St., Pittsburgh, Pa.
 1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 6006 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
 2. nadzornik: IVAN GROSELJ, 885 137th St., Cleveland, O.

POROTNI ODBOR:

- Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135, West Mineral, Kans.
 1. porotnik: BRANC TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.
 2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Springfield, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

- Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.
 Glavni urad: 634 Main St., Johnstown, Pa.

URADNO GLASILO: PROLETAREC.

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom Poštnih, Expressnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, mlikakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se naslovljajo: Blas Novak, Union National Bank in tako naslovljene pošiljajo z mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

Homer City, Pa. — Opozarjam članstvo društva Slovenski Dom št. 107, SDPZ., naj se polnoštevilno udeleži seje dne 1. avgusta. Na dnevnem redu bodo poleg drugih važnih točk tudi volitve blagajnika društva. — Anton Glavan, tajnik.

Cox pomeni capitalism, Harding pomeni hoarding (grabeštvo), Debs pomeni demokracijo.

Sovražniki Rusije pozivajo ligo narodov, naj da Poljski vso mogočo pomoč v vojni proti Rusiji. Čemu niso pozivali lige narodov, naj prepreči Poljski prodiranje v ruski teritorij, pa ne bi bilo sedaj konferenc, na katerih zavezniki razpravljajo, kako rešiti poljsko državo pred poplavo ruske armade.

ZASTOPNIKI PROLETARCA

INDIANA.

Clinton: J. Musar, Lock Box 449.

KANSAS.

Gross: John Kunstelj, Box 32.

MINNESOTA.

Ely: John Teran, Box 432.

Chisholm: Frank Klun, Box 399.

Gilbert: Alois Zakrajšek.

MICHIGAN.

Detroit: Jos. Kotar in Louis Urbancich.

Limestone: Jos. Knaus, Box 13.

OHIO.

Akron: Frank Košir, 1176 Marcy St.

Cleveland: L. Gorjup, 1414 E. 53rd St., A. Komar, 6710

Bliss Ave., A. Grden, 1172 Addison Rd.

Glencoe: Nace Žlemlberger, L. Box 12.

Girard: John Kokošin, 39 Smithsonian St.

Barton in okolico: Frank Bregar, Box 283.

Youngstown: John Petrič, 815 Bond St.

Blaine: Frank Germ, Box 167.

OKLAHOMA.

Hughes: Joe Kogoy, box 52.

PENNSYLVANIA.

Alquippa: Bartel Yerant, Box 287, Jack Kotar Box 182.

Braddock: Thomas Petrovic, 30—9th St.

Conemaugh: Louis Krašna, Box 218; Jerry Gorenc, Box 728.

Export: John Frank, S. R. Box 315.

Forest City in Vandling: Frank Rataic, Box 685 in Anton Drasler, R. F. D. 2, box 44.

Irwin: Tony Kodrič, R. F. D. 3, Box 106. Mike Pavšek, R. F. D. 3, Box 74.

Johnstown: Math Gabrenja; John Miklich, 494 Ohio St.

Lloydell: Anton Grbec, Box 35.

Morgan: J. Kvartič, Box 453.

Meadowlands in okolico: Tony Semec, Box 213.

Oakmont: John Ban, Box 355.

Vandling: Jos. Čebular, Box 156.

W. Newton: Jos. Zorko, R. F. D. 2, box 113.

Wickhaven in okolico: Luka Kralj, Box 68.

Yukon: Anton Lavrič, Box 8.

Herminie: A. Bertl, Box 202. Anton Zornik.

South Fork: August Orel, Box 363.

W. VIRGINIA.

Thomas: Frank Kocjan, Box 272. Louis Bartol, box 481.

Pierce: Anton Vidmar, box 373.

WASHINGTON.

Black Diamond: Frank Steblay, Box 22.

WISCONSIN.

Kenosha: Frank Žeravec, Box 19, N. Newell St.

Milwaukee: Joe Krainc, 369 — 1st Ave.; Law. Perko, 311—1st Ave.

West Allis: Jacob Oblack, 432 — 54th Ave.

ILLINOIS.

Chicago: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Fr. Udovich, 1844 So. Racine Avenue.

Cicero: Anton Putz, 5028 W. 25th Place. 5028 W. 25th Place.

La Salle: John Ermenc.

Lincoln: Joseph Tičer, 628 Wichita Ave.

Virden: Frank Stempihar, R. F. D. 41, Box W.

Ako želi kdo prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarcu, prodajati Am. družinski koledar, brošure in knjige, naj piše upravništvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu priobčene zastopnike apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavednega delavca agitirati za njegovo glasilo Proletarec.

Ako je ime kakega zastopnika izpuščano, naj se oglašuje, pa bomo popravili imenik.

Upravništvo.